

SOUHRNNÁ ZPRÁVA

pro základní školy

leden a únor 2015

Tento materiál obsahuje komentované **souhrnné výsledky** dotazníkového šetření Mapa školy pro základní školy 2015 a **návod** ke studiu a interpretaci výsledků jednotlivých zúčastněných škol.

Výsledky dotazníkového šetření a zajímavé tendence v souhrnech

V této části zprávy přinášíme zajímavá zjištění, nejvýraznější trendy a tendence zpracované na základě výsledků dotazníkového šetření Mapa školy. Jedná se o souhrnné výsledky, proto doporučujeme, abyste tyto údaje interpretovali v souvislosti s grafy, které jste obdrželi v analytické zprávě vaší školy.

Pro přehlednost jsme tuto část zprávy strukturovali do několika tematických okruhů:

Cíle školy

Výběr školy

Spokojenost se školou

Kvalita a forma výuky

Hodnocení

Vztahy

Bezpečné a zdravé prostředí školy

Spolupráce

Materiální zázemí

Školní NEJ

DŮLEŽITÉ! Ke všem komentářům a souhrnným výsledkům dotazníkového šetření Mapa školy je potřeba přistupovat s přihlédnutím ke specifickým podmínkám každé školy. Dotazníkové šetření pracuje se subjektivními názory respondentů a žádná zpráva nemůže dokonale posoudit všechny okolnosti, podmínky a hodnotové orientace respondentů. Interpretace souhrnných dat může sloužit jako orientační východisko vlastních analýz.

Cíle školy

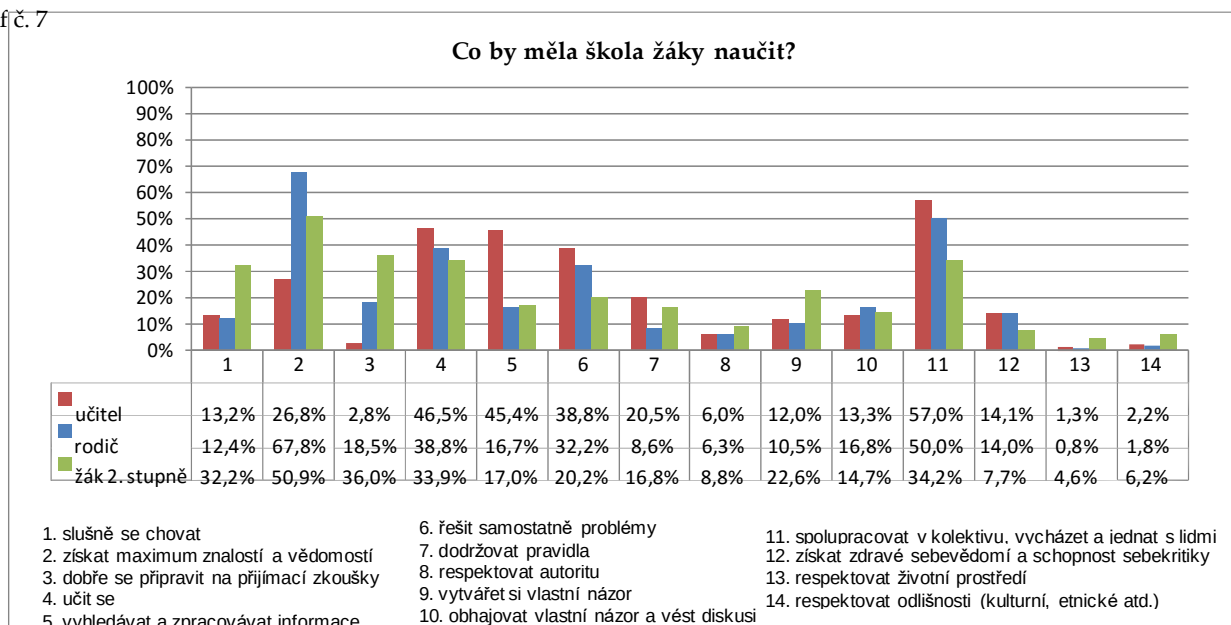
Co by měla škola žáky naučit?

Co podle vás patří mezi hlavní úkoly školy? Tuto otázku jsme v dotazníku položili učitelům, rodičům a žákům II. stupně s cílem zjistit, co jednotliví respondenti od školy očekávají. V jedenácti možných odpovědích jsme se snažili zkombinovat cíle tradiční školy (např. získat maximum znalostí a vědomostí) s cíli, které jsou typické pro RVP a korespondují s obsahem klíčových kompetencí.

Naše pracovní hypotéza předpokládala, že učitelé mají největší povědomí o žádoucích cílech školy v dnešním pojetí a že rodiče a žáci II. stupně ve větší míře očekávají od školy „tradiční hodnoty“. Vycházeli jsme hlavně z předpokladu, že informovanost širší rodičovské veřejnosti o probíhajících změnách je nedostatečná, a také z tendence rodičů posuzovat školu na základě vlastních zkušeností.

Vzhledem k rozvoji environmentální a multikulturní výchovy jsme mezi hlavní cíle školy zařadili také *naučit děti respektovat životní prostředí a respektovat odlišnosti (např. kulturní, etnické)*. Jednu z nových možností volili nejčastěji žáci, přesto je za jeden z hlavních cílů školy považuje méně než 7 % žáků.

Graf č. 7

Učitelé vidí dva velké cíle školy, a to připravit žáky na celoživotní vzdělávání (naučit se učit se, vyhledávat a zpracovávat informace), a dále socializaci – umět pracovat a vycházet s ostatními. K nim bychom mohli přidat ještě třetí cíl, a to schopnost samostatně řešit problémy, který sdílí asi 40 % zapojených učitelů.

Rodiče k samostatnému učení a spolupráci přidávají ještě osvojení co největšího množství znalostí a vědomostí – právě tento cíl je pro dvě třetiny z nich stále ten nejdůležitější úkol školy. Více než třetina rodičů spatřuje úkol školy také v tom, aby se žáci naučili samostatně řešit vlastní problémy.

Z pohledu **žáků** můžeme vyčíst tyto tendence – škola by podle poloviny z nich měla sloužit především k získání co největšího množství vědomostí, asi třetina žáků se shodla na dalších čtyřech bodech – dobře se připravit na přijímací zkoušky, spolupracovat v kolektivu a vycházet a jednat s ostatními lidmi, slušně se chovat a naučit se učit se.

Můžeme konstatovat, že cíle školy z hlediska učitelů, rodičů i žáků jsou v posledních letech poměrně stabilní a společné pro různé typy škol. Naproti tomu se často nepřekrývají mezi jednotlivými skupinami respondentů, a to je jeden z úkolů školy, najít mezi cíli rodičů, učitelů a žáků shodu.

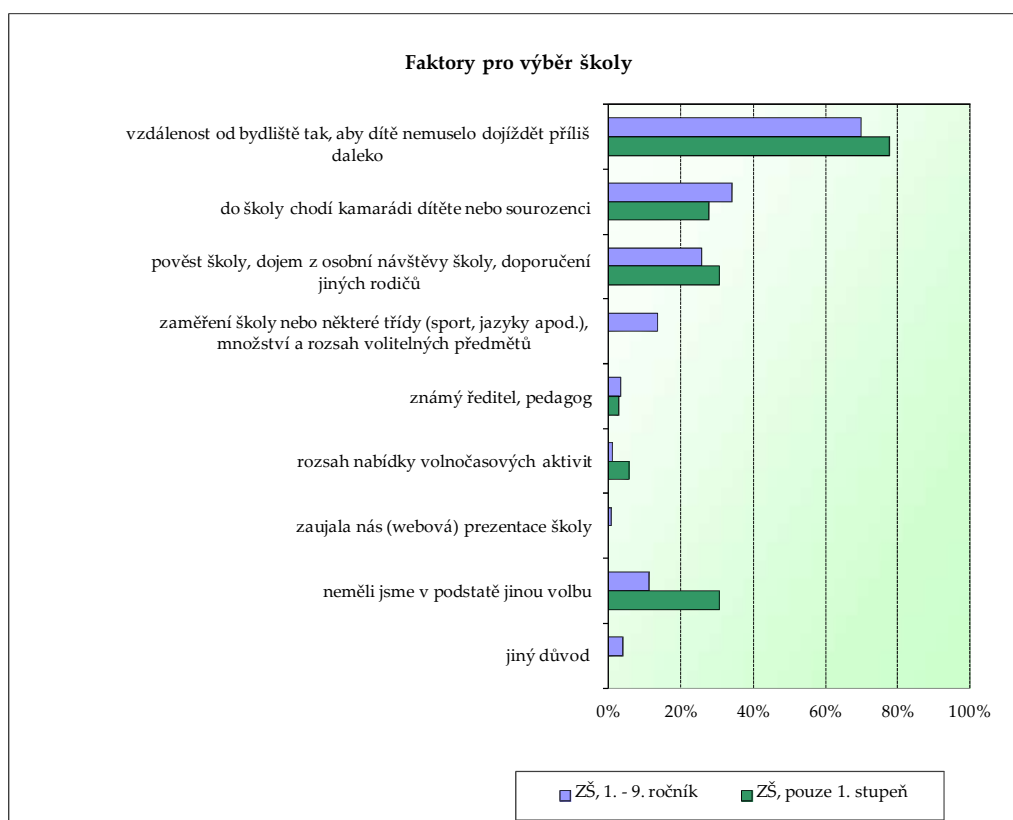
Výběr školy – nejčastější důvody

Se vznikem ŠVP a větší diferenciací škol může být pro školy zajímavá otázka, podle čeho si rodiče vybírají školu pro své děti. Hlavním faktorem výběru zůstává dosažitelnost školy, což může být potíž zejména na menších vesnicích, odkud se děti obtížně dostávají do vzdálenějších míst.

Váhu pak rodiče přikládají zejména osobním zkušenostem – školu navštěvuje další z potomků, chodí tam kamarád dítěte, školu jim někdo doporučil nebo ji osobně navštívili. Více než 15 % rodičů (na plně organizovaných školách) ale zajímá také zaměření školy.

U většiny kritérií se rodiče rozhodují podobně, ať už se jedná o školu se všemi ročníky, nebo jen s I. stupněm.

Graf č. 8

Na základě odpovědí v ředitelském dotazníku jsme vytvořili obdobný graf jako je výše, ale rozdělili jsme v něm školy podle toho, zda se v jejich okolí nachází více škol, které jim konkurují. V konkurenčnějším prostředí se odpovědi rodiče značně liší: přestože se rodiče stále nejvíce rozhodují podle dojezdové vzdálenosti, u škol, které konkurenci mají, bere kritérium „dojezdovosti“ jako hlavní o 20 % rodičů méně, než když škola žádnou konkurenci ve svém okolí nemá. V případě, že mají rodiče na výběr, do které školy své dítě umístí, téměř polovina z nich zvažuje jiná kritéria, než dojezdovou vzdálenost např. zaměření školy.

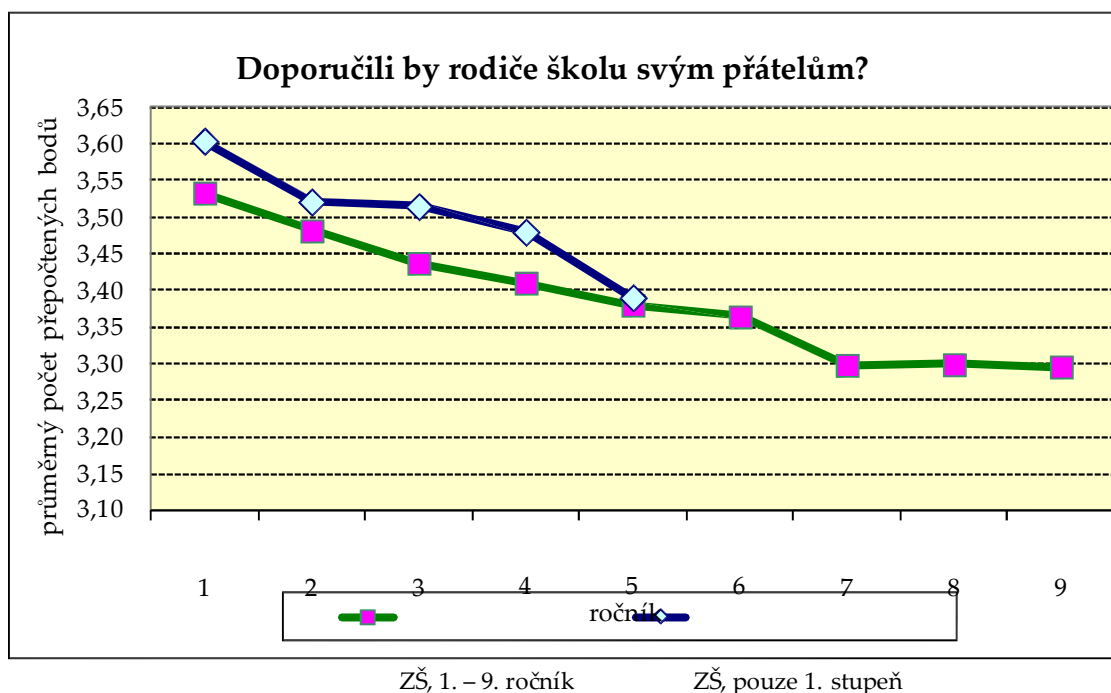

Spokojenost se školou

Jak se mění spokojenost rodičů?

Změnu spokojenosti se školou jsme se pokusili sledovat srovnáním jednotlivých ročníků v otázce *Doporučili byste tuto školu svým přátelům, pokud by hledali školu pro své dítě?* Možnosti odpovědi jsme převedli do číselných hodnot (1 – ne, 2 – spíše ne, 3 – spíše ano, 4 – ano), maximální míra doporučení může dosahovat hodnoty 4.

Graf č. 9

Z grafu je možné usuzovat, že očekávání a obecná spokojenost se školou má s přibývajícími ročníky mírně klesající tendenci. Důvodů může být hned několik: nárůst výchovných problémů, nesplněná očekávání, zvyšování nároků rodičů na školu v průběhu školní docházky dítěte apod. Analýza stavu a zjištění příčin v konkrétních podmínkách zůstává na posouzení každé školy (viz analytická zpráva, kapitola „Spokojenost se školou“). Výsledky jsou meziročně velmi podobné.

Kvalita a forma výuky

Na čem je závislé hodnocení školy?

Co vypovídá o kvalitě výuky? Jsou to známky, dostatek vědomostí, vztah učitele se žáky, úspěšnost při přijímacích zkouškách...? Jde o sumu různých faktorů, jejichž hodnocení je velice subjektivní. Do posuzování kvality výuky se může promítnout také množství informací, které respondenti mají, jejich očekávání, zkušenosti, možnosti srovnání s jinou školou apod.

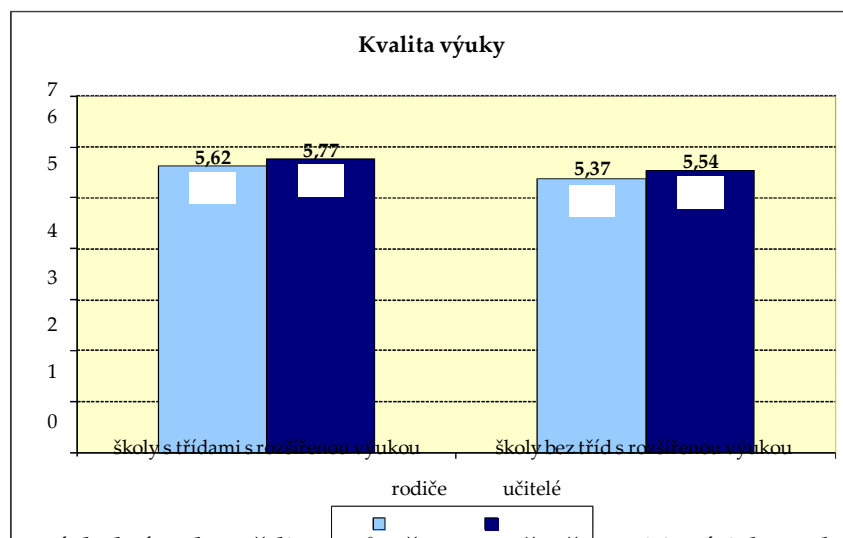
V dotazníkovém šetření jsme otázku *Kolik bodů byste udělil(a) vaší škole za kvalitu výuky?* položili rodičům a učitelům. Za kvalitu výuky měli respondenti možnost přidělit škole 1–7 bodů (čím vyšší číslo, tím lepší hodnocení), z nichž byl pro graf č. 10 vypočten průměr. Pro každou školu je však důležitější její vlastní graf, který obsahuje analytická zpráva.

Ve výše uvedeném grafu jsme školy rozdělili na „výběrové“, které mají třídy s rozšířenou výukou některého předmětu, a školy bez rozšířené výuky. V obou typech škol hodnotí učitelé svou práci

a práci svých kolegů trochu méně kritičtěji než rodiče. Mezi oběma typy škol však neexistují v hodnocení kvality výuky rodiči a učiteli podstatné rozdíly.

Graf č. 10

U otázek, kde jsou výsledné odpovědi v průměru poměrně pozitivní jako zde, je důležitý nejen absolutní výsledek, ale také porovnání s průměrem všech škol. To najdete v analytické zprávě pro svou školu.

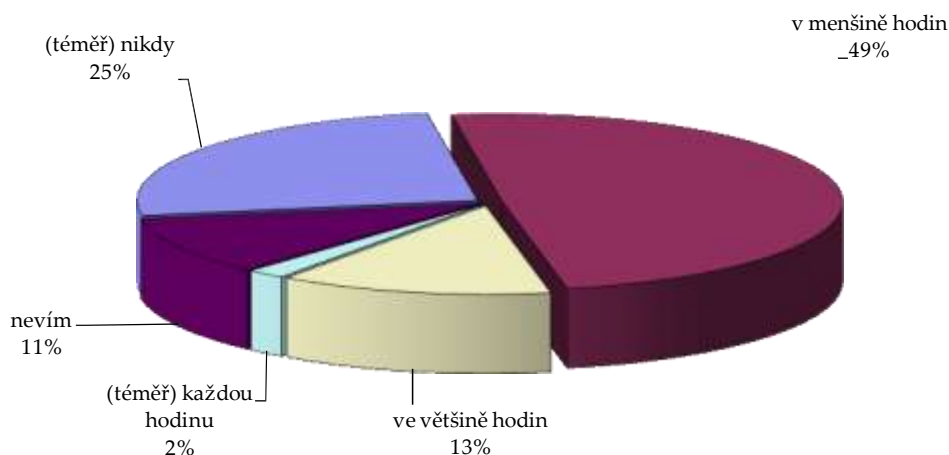
Samostatné vyhledávání informací při výuce

V kapitole „Cíle školy“ jsme zkoumali důležitost jednotlivých cílů pro učitele, žáky a rodiče. Téměř polovina učitelů uvádí jako nejdůležitější cíl školy *naučit žáky učit se, vyhledávat a zpracovávat informace*.

Jak výuka probíhá v praxi, jsme se zeptali žáků II. stupně v otázce *Jak často si místo toho, aby vám všechno řekl učitel, odpovídáte na některé otázky sami tak, že si hledáte odpovědi v knihách, na internetu, v časopisech apod.?*

Graf č. 11

Jak často si žáci 2. stupně samostatně vyhledávají informace

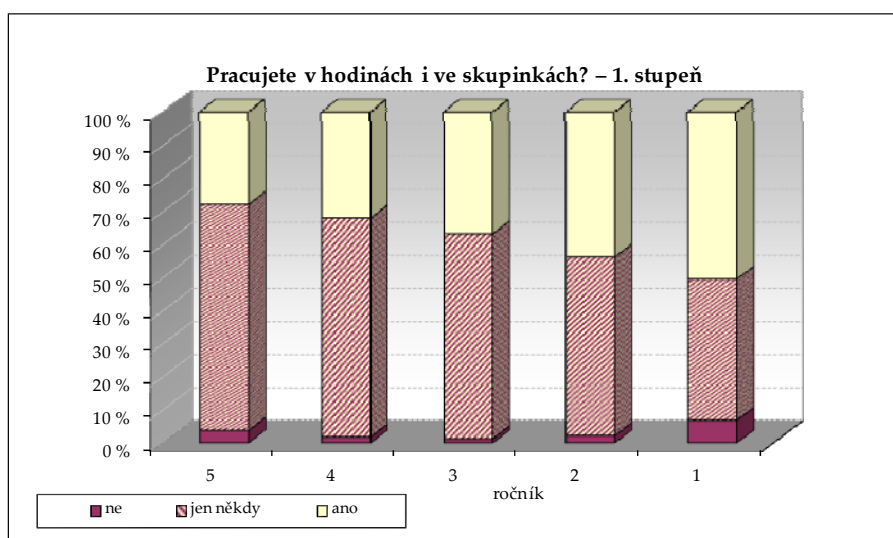
Jen 2 % žáků uvedla odpověď *každou hodinu* a 13 % ve *většině hodin*. To jsou hodnoty podobné loňským. 25 % žáků uvádí, že ve výuce **nikdy** nedostali možnost samostatně vyhledávat informace, a asi polovina uvádí, že se to děje v menšině hodin. Dalších 10 % žáků nedokáže rozpoznat, zda v hodině informace vyhledávají.

Na základě těchto výsledků lze usuzovat, že cíl *naučit se učit se, vyhledávat a zpracovávat informace* nemá dosud prioritní místo ve školní praxi a v učitelských řadách často zůstává jen u proklamace „správného postoje“.

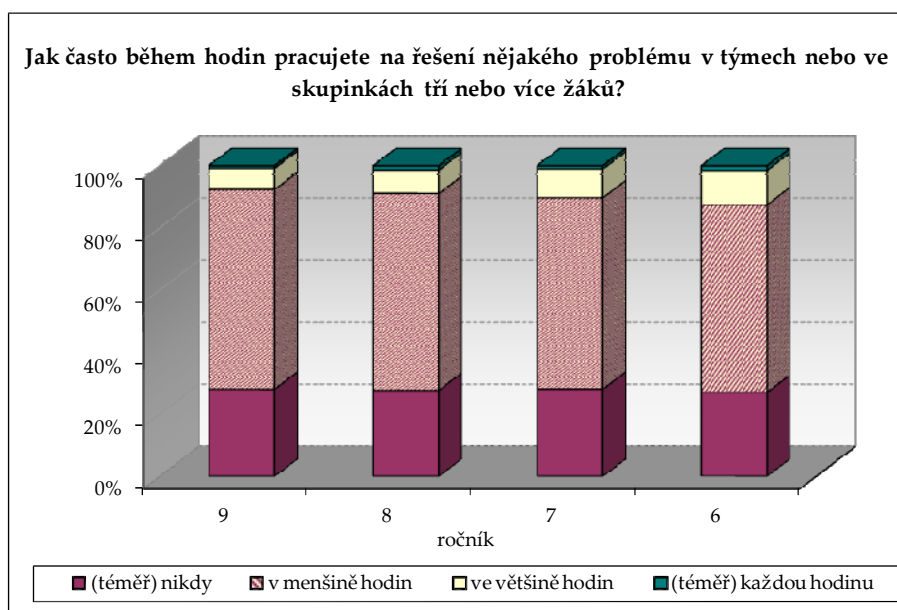
Práce ve skupinkách

Za druhý nejdůležitější cíl označili učitelé možnost *naučit se spolupracovat v kolektivu, vycházet a jednat s lidmi*. Položili jsme proto žákům I. i II. stupně na toto téma otázku. Jak žáci odpovídali, ukazují následující grafy.

Graf č. 12

Graf č. 13

Zatímco na I. stupni 57 % dotázaných žáků 1. ročníku na otázku *Pracujete v hodinách ve skupinkách?* odpovědělo *ano*, rok od roku se toto procento zmenšuje, až se v 5. ročníku dostává na pouhých 27 %. Naštěstí práce ve skupinkách neustává úplně – dostává se na ni však jen občas, a to i na II. stupni.

Při přechodu na II. stupeň je tento úbytek ještě znatelnější a ve *většině hodin* pracuje ve skupinkách již jen přibližně 10 % dotázaných žáků 6. ročníků. Se vzrůstajícím ročníkem práce v týmech ještě ubývá.

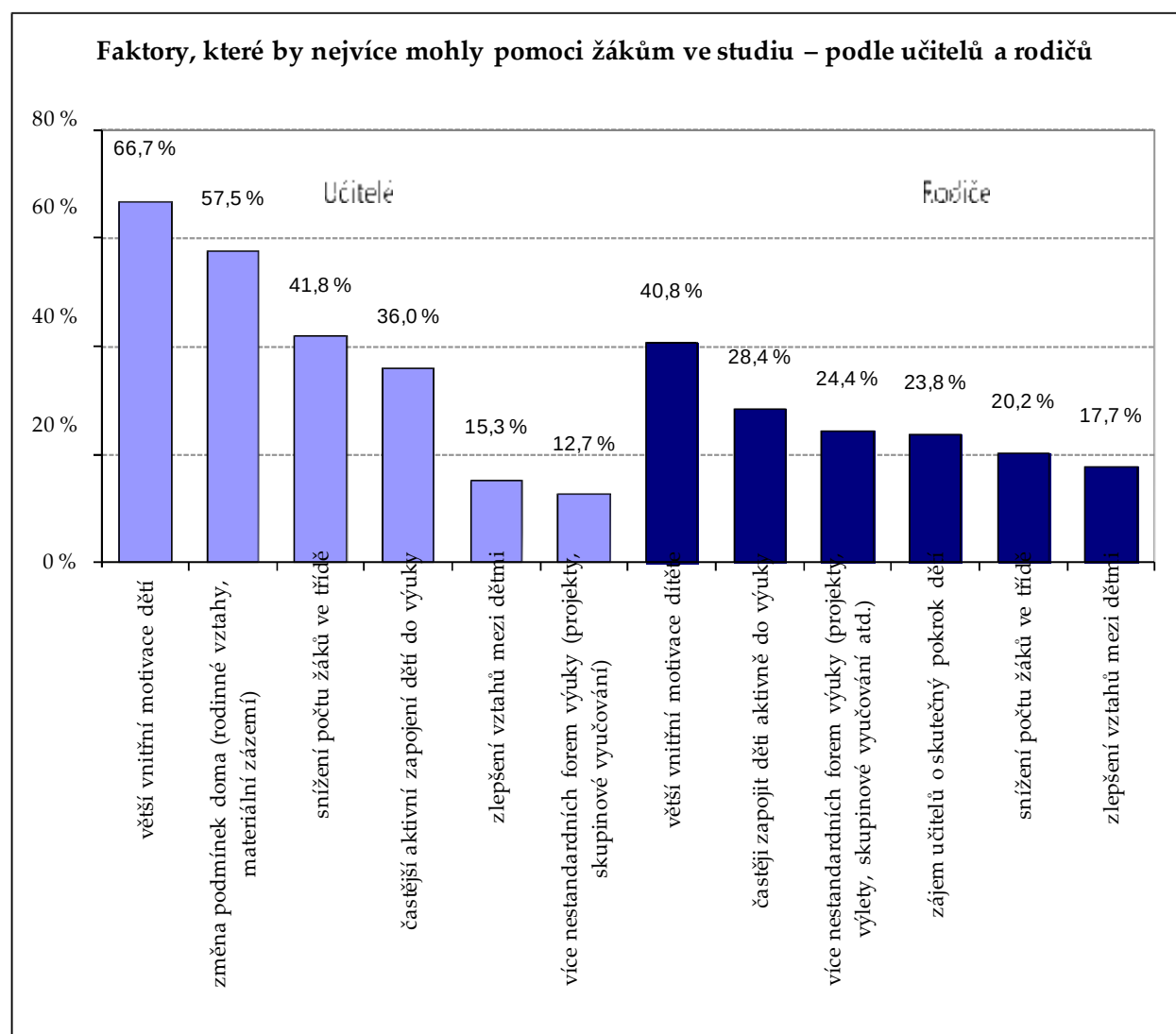
Ve všech ročnících II. stupně převažuje odpověď *v menšině hodin* a ani zde nevíme nic o rozsahu spolupráce během hodiny. Přestože tedy učitelé deklarují spolupráci v hodinách jako jeden z hlavních cílů výuky, praxe ukazuje, že práce ve skupinách se na naše školy dostává spíše postupně.

Čtvrtina zapojených žáků ve skupinkách nepracuje téměř nikdy.

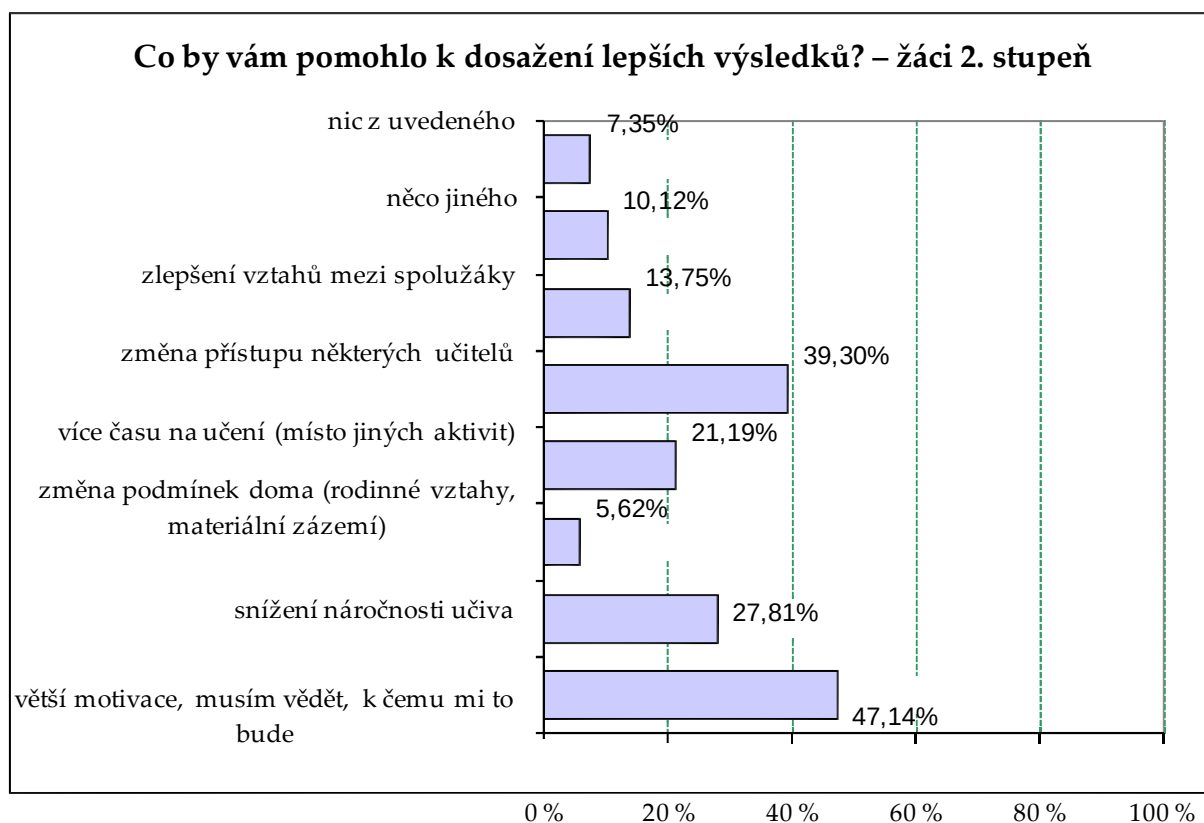
Jak dosáhnout lepších výsledků ve škole?

Všech tří skupin respondentů jsme se zeptali, jaké faktory by mohly dětem pomoci k lepším výsledkům ve škole. Všichni jednoznačně jako nejdůležitější faktor označili větší vnitřní motivaci dětí - dokud děti nevědí, proč se něco mají učit, je to pro ně mnohem obtížnější.

Graf č. 14

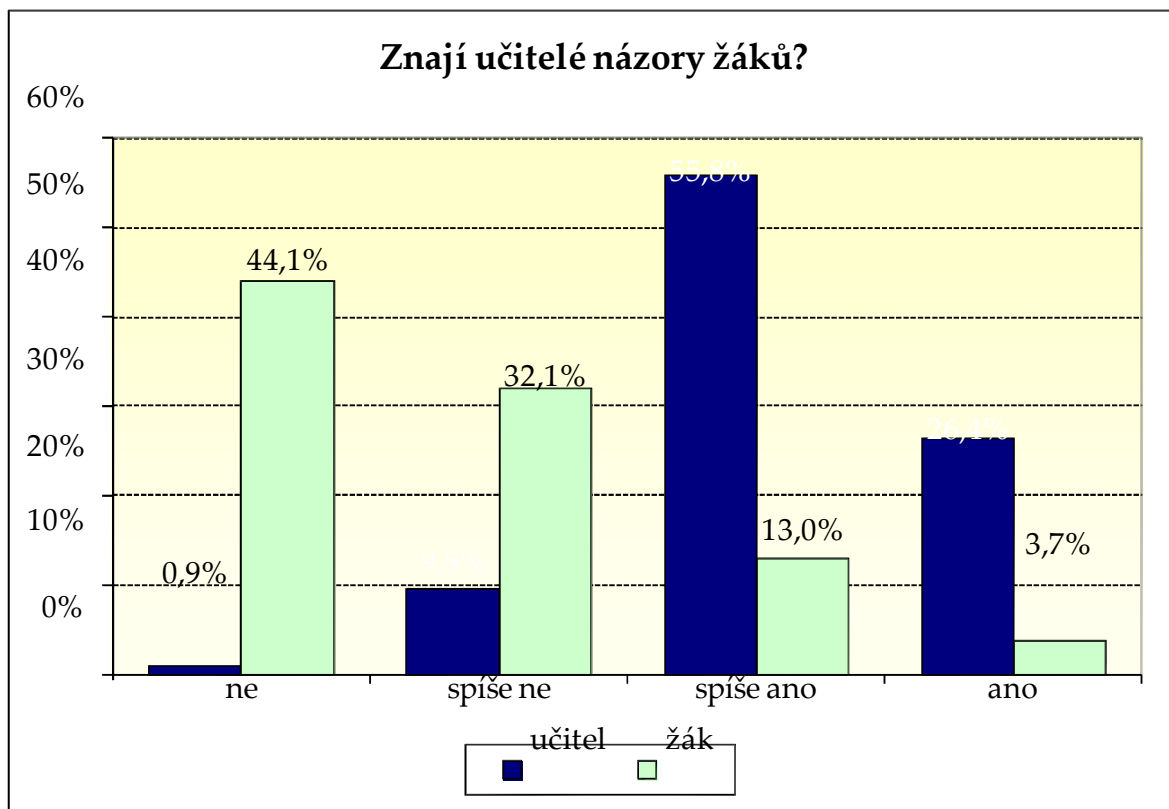
Graf č. 15

Znají učitelé názory žáků?

V dalším grafu jsme postavili proti sobě odpovědi učitelů a žáků II. stupně na otázky *Máte od svých žáků dostatek informací o tom, jak komu vyhovuje váš způsob výuky?* a *Ptají se tě učitelé na tvůj názor na výuku?*

Graf č. 16

Více než 82 % učitelů si myslí, že ví, jak komu z žáků vyhovuje jejich styl učení. Naproti tomu jen necelých 17 % žáků označilo odpověď *ano* nebo *spíše ano* na otázku, zda se jich učitelé ptají na názor na výuku. U žáků v 76 % převládá pocit, že se o jejich názor učitelé nezajímají (odpovědi *ne* a *spíše ne*). Na druhou stranu – a v rozporu s tímto výsledkem – nedostatek znalostí o žácích pociťuje pouze 11 % učitelů.

Celkově lze říci, že **výsledky dotazníkového šetření v oblasti výuky vykazují výraznější názorové rozpory mezi žáky a učiteli**, proto školám doporučujeme zaměřit se právě na tuto oblast.

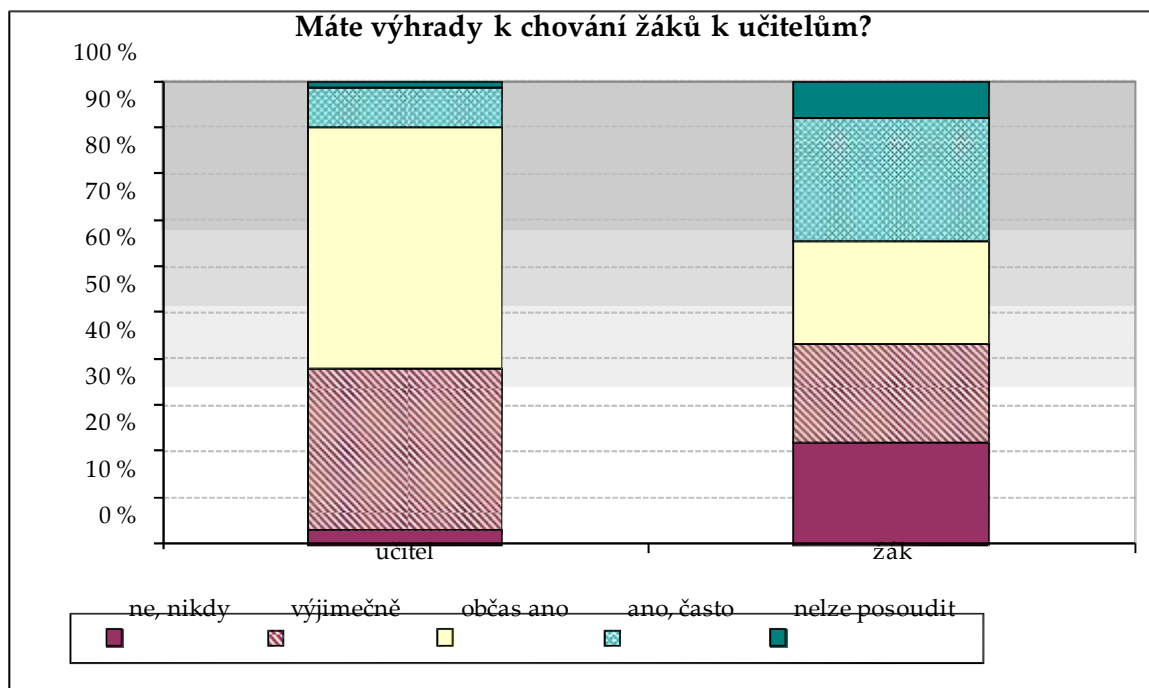
Vztahy

Respekt žáků k učitelům – problém autority?

Obsahově stejné otázky *Máš výhrady k tomu, jak se někteří spolužáci chovají k učitelům?* a *Máte výhrady k chování žáků k učitelům?* jsme v dotazníkovém šetření položili žákům II. stupně a učitelům. Výsledky nám ukazuje následující graf.

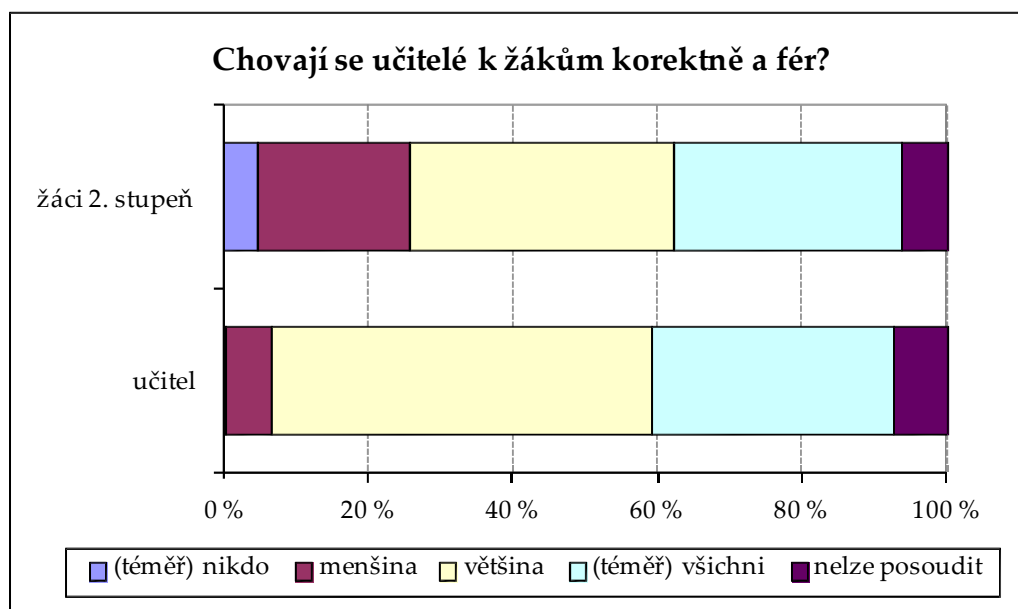
Graf č. 17

Učitelé by měli lépe než žáci rozlišit, jaký způsob chování již není únosný. Dvě třetiny učitelů zvolily odpovědi *ano, často* a *občas ano*. Poměrně kriticky však hodnotí situaci i samotní žáci. Téměř polovina žáků (48 %) vidí v chování žáků k učitelům alespoň občas problém.

Problémy s chováním žáků se do značné míry odvíjejí od autority učitele, respektive od jeho chování k žákům. Položili jsme proto žákům II. stupně a učitelům otázky *Máš pocit, že s tebou učitelé jednají fér – např. drží dané slovo, splní to, co slíbí atd.? a Chovají se podle vás učitelé k žákům korektně a berou je jako své partnery?*

Graf č. 18

Graf č. 18 ukazuje, že korektnost jednání hodnotí žáci jinak než učitelé. Víc jak čtvrtina žáků se domnívá, že pouze menšina vyučujících (případně nikdo z vyučujících) se k nim chová fér. Naproti tomu naprostá většina učitelů považuje své jednání vůči žákům za korektní.

Bariéra mezi žáky a učiteli

Dalším ukazatelem vztahů mezi žáky a učiteli může být následující graf, ve kterém žáci II. stupně odpovídali na dotaz, zda se v hodině bojí zeptat, pokud něčemu nerozumějí.

Graf č. 19

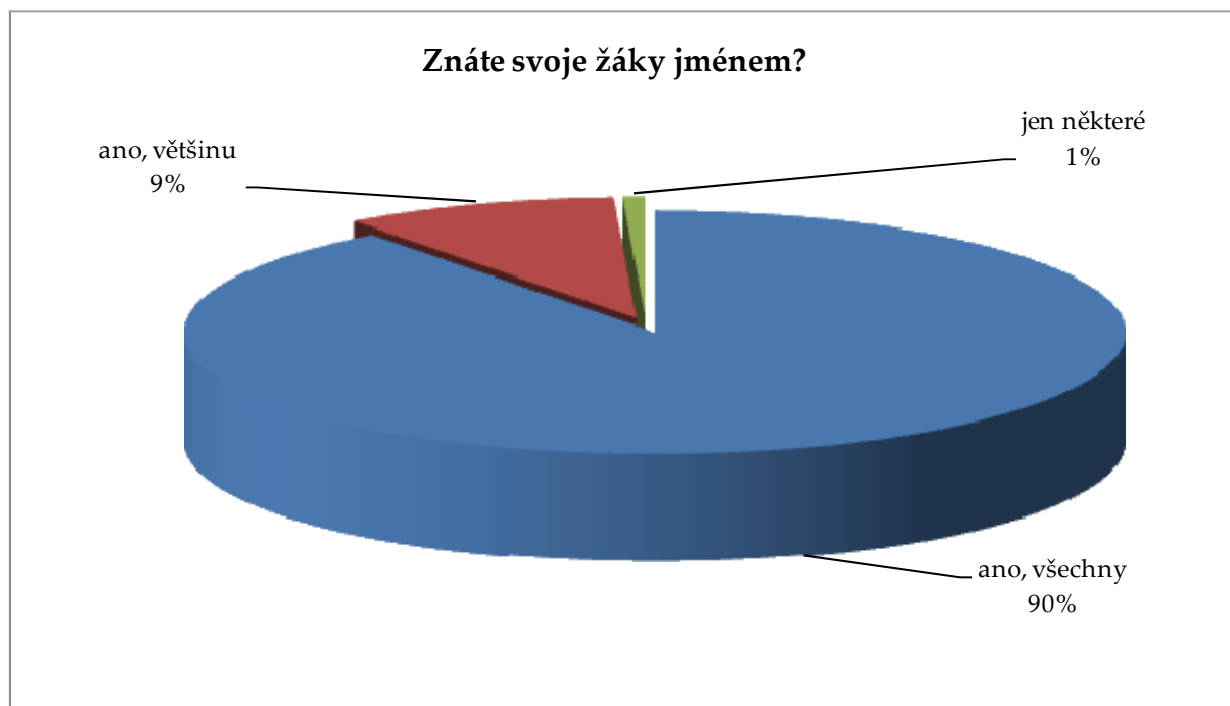

Podle výsledku dotazu se pouze třetina žáků nebojí zeptat v jakékoliv hodině, když něčemu nerozumí nebo si něco nestihnou poznamenat. Naproti tomu čtvrtina žáků nedůvěřuje *(téměř) nikomu* a další více než čtvrtina důvěřuje jen *menšině* učitelů.

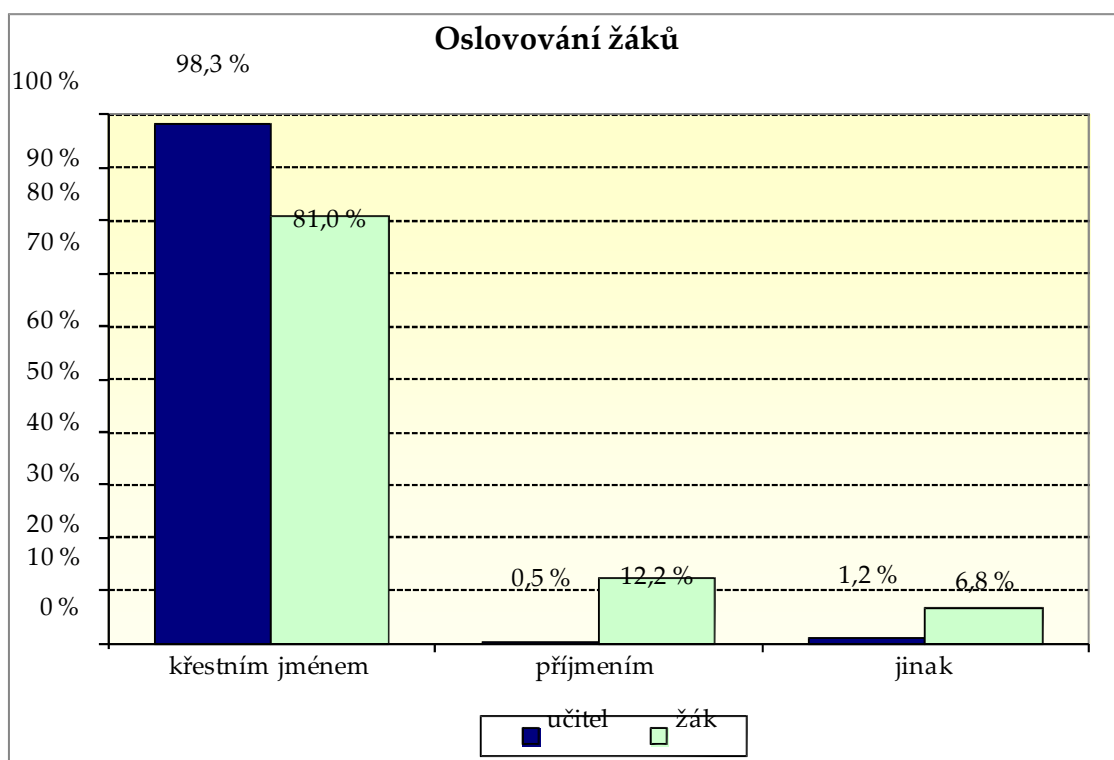
Na vztahy mezi žáky a učiteli nepochybně působí i způsob vzájemného oslovování. Učitelů jsme se ptali, jestli znají svoje žáky jménem a jak je oslovují. Žáků jsme se zeptali na totéž. Výsledky jejich odpovědí vidíte v následujících grafech.

Graf č. 20

Graf č. 21

Bezpečné a zdravé prostředí školy

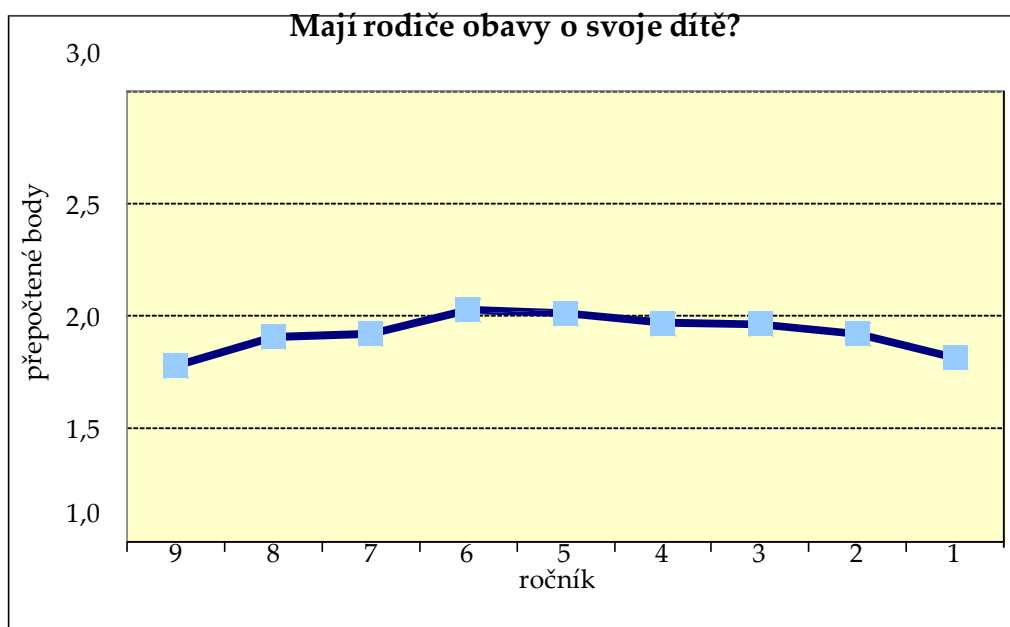
Obavy žáků I. stupně

Se vstupem na ZŠ se podstatně mění život dítěte. Ocítá se v novém prostředí, má nové povinnosti, vytváří si nové vztahy a musí přijímat nové role (žák, spolužák). Celková atmosféra má velký vliv na to, jak se dítě ve škole cítí, což se zpětně projevuje i na jeho vztahu k výuce.

V naprosté většině se žáci na I. stupni nebojí ničeho. Na některých školách se může situace odlišovat, avšak i tam je jiná podle pohlaví respondentů i podle ročníku. Pokud se děti bojí, je to nejčastěji strach ze starších spolužáků, z cesty do školy nebo z někoho ve třídě. Podrobné výsledky naleznete v grafech k analytické zprávě pro vaši školu.

Obavy rodičů

Graf č. 22

Rodičům všech žáků ZŠ jsme položili otázku *Znepokojovalo vás někdy chování některých žáků školy k vašemu dítěti?* Odpovědím jsme přiřadili body (1 – ne, 2 – spíše ne, 3 – spíše ano, 4 – ano) a v grafu č. 22 jsou znázorněny jejich průměrné hodnoty v jednotlivých ročnících. Obavy rodičů se ve všech ročnících pohybují v rozmezí 1,8–2 body. Jedná se o odpovědi v blízkosti kategorie **spíše ne**. Přesto se najde značný počet rodičů, kteří mají v tomto směru špatné zkušenosti a popsali je ve svých otevřených odpovědích na tuto otázku. Přehled odpovědí naleznete v elektronické verzi zprávy.

Dále jsme se rodičů zeptali: *Zažívá vaše dítě ve škole nebo kvůli ní strach?* Naprostá většina rodičů (přes 88 %) odpověděla *ne* nebo *spíše ne*. Přesto více než dva tisíce rodičů (10 %) odpověděly *ano* nebo *spíše ano*.

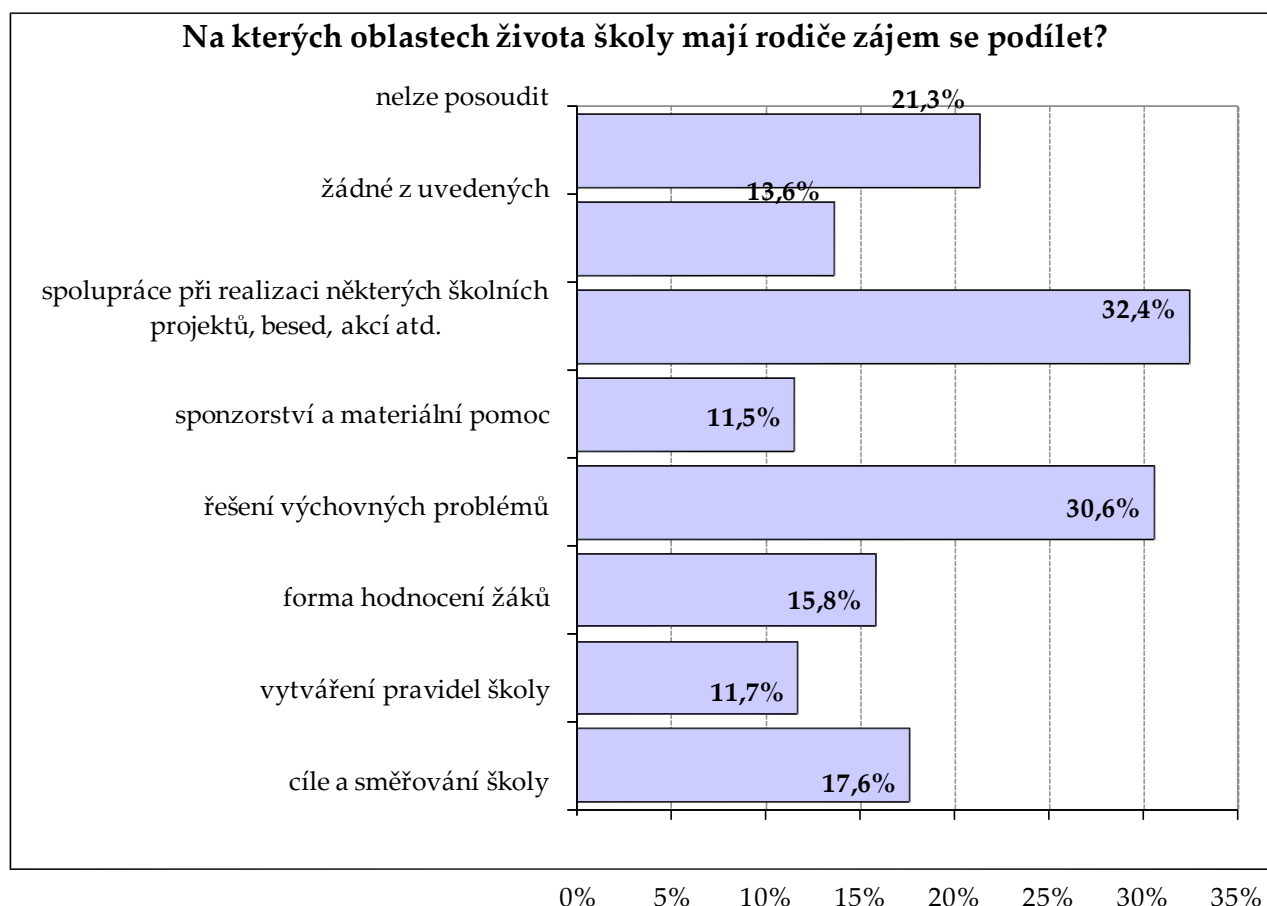
Spolupráce

Možnost ovlivňovat chod školy

Na otázku, jestli *mají rodiče reálnou možnost ovlivňovat chod školy a rozhodovat o její budoucnosti*, jsme se ptali rodičů i učitelů. Zatímco dvě třetiny rodičů si myslí (přes 62 %), že nemohou, stejný podíl učitelů si naopak myslí, že rodiče zasáhnout mohou.

Otázka spolupráce vykazuje výrazné názorové rozpory, které mohou být způsobeny odlišným chápáním této problematiky nebo mohou být výsledkem zjednodušených zobecnění, kdy se do názoru promítnou jevy nejvýraznější, nikoli nejčastější.

Graf č. 23

Jednou z cest může být, že škola vymezí oblasti a otázky, na které očekává odpověď od rodičů, a vytvoří bezpečný prostor, kde lze spolupracovat s odpovědnými rodiči.

Předcházející graf přináší bližší informaci o tom, na kterých oblastech života školy mají rodiče největší zájem participovat.

Z grafu vyplývá, že by se rodiče rádi podíleli na řešení výchovných problémů nebo na organizaci vybraných školních akcí.

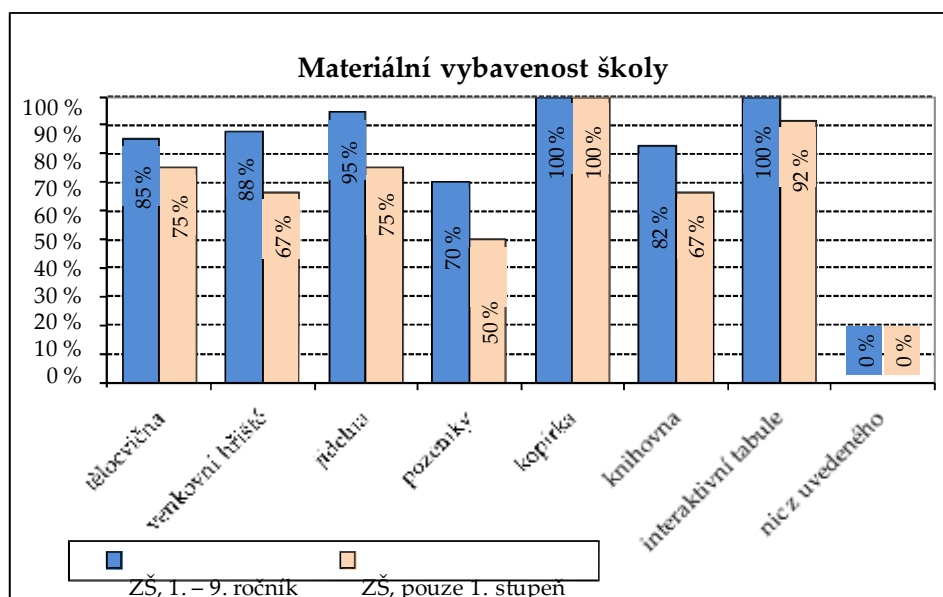

Materiální zázemí

Materiální vybavení škol

V dotaznících jsme požádali ředitele škol, aby zaškrtnli, zda má škola k dispozici vlastní tělocvičnu, venkovní hřiště, jídelnu, pozemky, kopírku, knihovnu a interaktivní tabuli. Následující graf nám ukazuje, jak jsou na tom s materiálním vybavením jednotlivé typy škol. Plně organizované školy s oběma stupni v naprosté většině mají všechno dotazované zabezpečení. Rozdíly se projevují zejména u malých škol, kde např. 25 % z nich nemá vlastní tělocvičnu. Můžeme však věřit, že se situace zlepší i tam. Na druhou stranu je vidět, že většina škol – velkých i malých - je již dnes vybavena alespoň jednou interaktivní tabulí. Do jaké míry jsou však využívány při výuce a jakým způsobem, z šetření Mapa školy nelze zjistit.

Graf č. 24

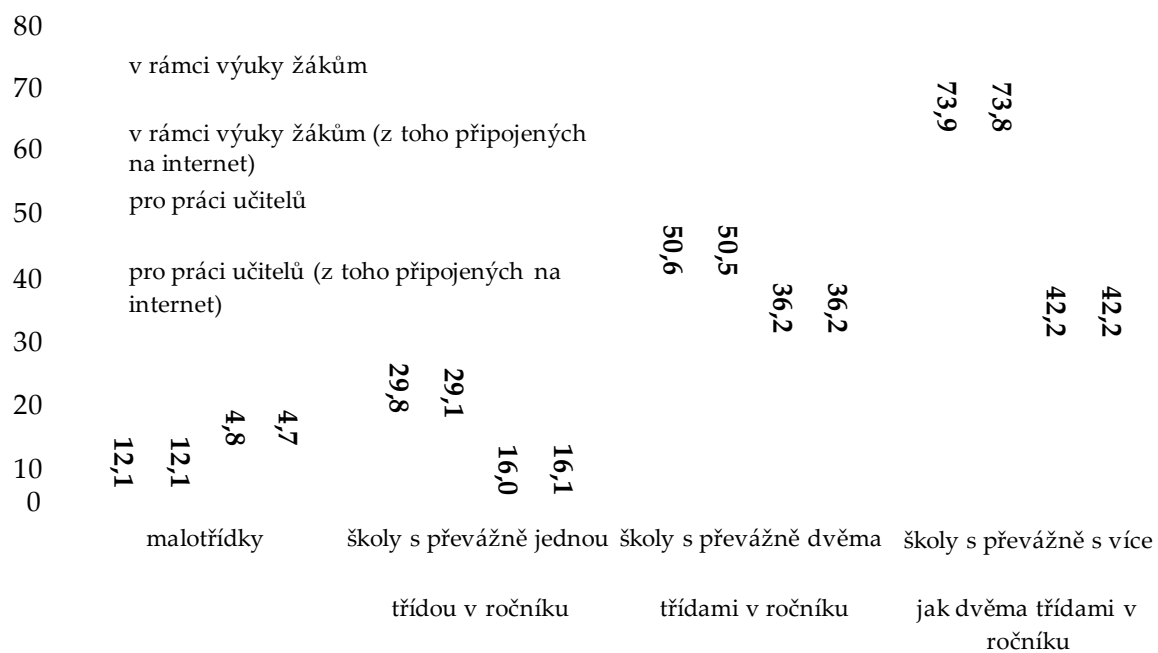
V následujícím grafu můžete porovnat svou školní vybavenost počítačových učeben s průměrem ostatních škol. Školy jsme rozdělili na základě odpovědí v ředitelském dotazníku podle velikosti.

Srovnáme-li počty počítačů na školách s předchozími roky, můžeme vidět zřetelný nárůst prakticky ve všech kategoriích na všech typech škol bez rozdílů velikosti. Vybavení počítačových učeben může souviset s využitím prostředků ze Šablon na nákup PC a snahou (povinností) škol připravit se na plošné testování ČŠI.

Graf č. 25

Kolik má vaše škola počítačů, které jsou určeny:

Školní NEJ

Na tomto místě vám přinášíme informace o tom, čeho si nejvíce váží na školách učitelé, žáci II. stupně a rodiče. Zároveň nás také zajímalo, co jim na škole nejvíce vadí. Respondenti mohli vybrat max. tři z 13–15 možností. Do školních NEJ jsme zařadili vždy 5 nejčastěji vybraných možností.

Čeho si na škole nejvíce váží...

Učitelé	
dobrých vztahů mezi učiteli	48,9%
vedení školy	37,7%
snahy učitelů o zlepšení, změny k lepšímu	31,4%
přátelských vztahů mezi žáky a učiteli	31,3%
kvalitního vybavení: pomůcek, počítačů, programů, učebnic atd.	30,8%
Rodiče	
přístupu učitelů k žákům	50,6%
přístupu učitelů k rodičům	32,3%
kvality výuky	24,8%
vedení školy, ředitele(ky)	19,0%
mimoškolních akcí pořádaných školou	16,1%
Žáci II. stupně	
kamarádů, spolužáků	52,3%
akcí, které škola pořádá	44,3%
výuky na PC	22,8%
vybavení ke sportování a možnosti ho využívat – hřiště, tělocvična atd.	19,8%
kvalitního vybavení – pomůcek, počítačů, programů, učebnic atd.	18,3%

Co jim na škole nejvíce vadí...

Učitelé	
špatná kázeň některých žáků, drzost vůči učitelům	45,8%
přístup a neochota žáků	28,9%
nic	15,8%
neochota některých učitelů ke změně, chybí snaha o zlepšení	14,7%
špatné vztahy mezi některými kolegy	14,7%
Rodiče	
nic	30,0%
vztahy mezi žáky navzájem	23,0%
výběr kroužků	15,1%
přístup učitelů k žákům	11,5%
výběr volitelných předmětů	11,1%
Žáci II. stupně	
jídlna – fronty, špatné jídlo	31,4%
špatná kázeň některých žáků, drzost vůči učitelům	29,4%
způsob a kvalita výuky – často se nudíme, učíme se zbytečnosti, učíme se nazpaměť	25,1%

učitelé (neplní co slíbí, křičí na nás, nezajímá je, co si myslíme atd.)	19,1%
spoluzáci, špatné vztahy mezi žáky, nadávání	16,5%

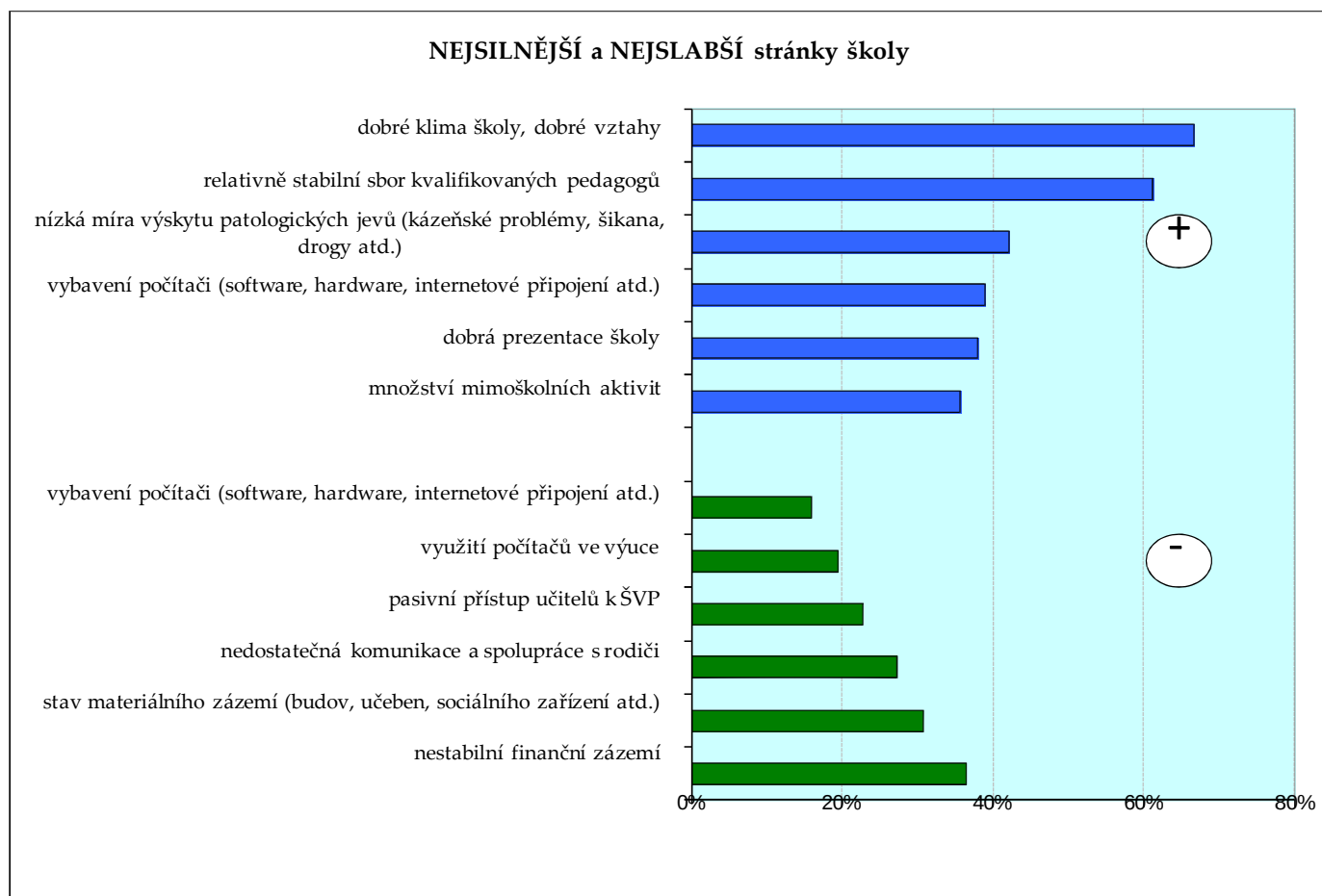

Školní NEJ z hlediska SWOT analýzy

V této kapitole přinášíme malou SWOT analýzu stavu ZŠ. Je založena na subjektivním hodnocení (data z ředitelských dotazníků) nejsilnějších a nejslabších stránek školy a na vymezení příležitostí a hrozeb.

V každé otázce bylo pro ředitele škol připraveno 13–16 možných odpovědí, ze kterých vybírali tři nejzávažnější. Je logické, že tento výčet nemůže pokrýt všechny faktory, které jsou pro jednotlivé školy důležité a významné, přesto však lze z provedené analýzy vysledovat výraznější tendence.

Graf č. 28

Za nejsilnější stránky považují školy dobré klima a vztahy, stabilní sbor kvalifikovaných pracovníků a vybavení počítači. Nejvíce školy trápí stav materiálního a finančního zázemí.

V položce příležitosti se na předních místech vyskytují faktory jako lepší prezentace školy, hledání nových zdrojů financování, zlepšení spolupráce s rodiči, specializace školy či zapojení počítačů do výuky. Na druhé straně se školy obávají nedostatku žáků, špatné legislativy a konkurence ostatních škol.

Graf č. 29

